

Izhaja vsak delavnik popoldne

NOVIČAS

Uredništvo in upravnštvo v Koparjevi ulici št. 6 — Telefon uredništva št. 50 — Telefon upravnštva št. 328

CENE PO POŠTI:

za celo leto K 144—

za pol leta K 72—

CENE PO POŠTI:

za četrt leta K 36—

za en mesec K 12—

V UPRAVI STANE MESEČNO K 10—

DELA VSKI LIST

POSAMEZNA ŠTEVILKA 80 VIN

Nov pojav v razvoju kapitalizma.

Boja med industrijskim in trgovskim kapitalizmom.

(Od našega tržaškega dopisnika.)

Trst, 19. novembra.

Delavci ladjedelnic parobrodne družbe Kozulič v Trstju pri Trstu (Monfalcone) so že en mesec v stavki, ki je naperjena proti znižanju mezd. Znižanje, ki ga je družba samovoljno določila, znaša 20% za akordne delavce in od tega svojega odloka nočejo gospodarji ničesar popustiti, ker trdijo, da bi sicer ne mogli konkurirati z drugimi ladjedelnici v Italiji, katere svoje delavce še slabše plačujejo. Da bi družba omogočila svojim delavcem sprejem zanje neugodnih pogojev, je v ladjedelnici odprla lastno prodajalnico jestevin, v kateri prodaja blago cenejše, nego prodajajo trgovci in celo socialistične konsumne zadruge.

Kozuličev konsum je začel delovati že 4. t. m. Zanimive so cene: Fižol, ki ga je treba plačevati pri trgovcu po 3 lire, pri socialistični zadrugi po 2.80 lir za kg, stanje pri Kozuliču le 2.30 lir. Bela moka stanje pri trgovcu 2.50 lir za kg, pri socialistični zadrugi 2 liri, Kozulič pa jo prodaja po 1.80 lir. Slanina je na prodaj pri trgovcu po 9.60 lir, pri socialistični zadrugi po 8.80 lir za kg, nova konsumna zadruška pa prodaja slanino po 7.50 lir. — Podobno je pri ostalih potrebščinah. Zato je ta Kozuličev konsum imel za gospoda Kozuliča takoj svoj uspeh: stavka delavcev se je začela krhati; ta teden je izmed 3300 delavcev delalo že 1500 delavcev.

Ladjedelnica kupuje blago na debelo po istih cenah, kakor ga kupujejo mali trgovci in konsumna društva. Trgovci morajo naravno prodajati z dobičkom, ker bi sicer trgovina zanje ne imela nikakega smisla. Tudi konsumna društva ne morejo prodajati svojim članom brez vsakega dobička, ker bi sicer ne imela s čim pokrivati svojih stroškov; in nekaj morajo staviti na stran tudi za povečanje svojih rezervnih fondov. Vse to odpada pri ladjedelnici. Za ladjedelnico je prodajalna za delavce postanska stvar, od katere ne pričakuje nikakih dohodkov, ker svoje dohodke dobiva družba od industrijske produkcije. Zato je popolnoma razumljivo, da morejo take prodajalne uspešno konkurirati ne le s privatnimi malimi trgovci, temveč celo z delavskimi konsumnimi društvi.

V praktičnem pogledu pa je začetni uspeh seveda malenkost. Dočim znaša znižanje mezd 20 odstotkov, znaša znižanje cen živil v prodajalni ladjedelnice povprečno le 10 odstotkov; ker pa morejo delavci nakupovati v tej prodajalni kvečjemu le polovico svojih tekočih življenjskih potrebščin, bodo na teden le za 5 odstotkov manj trošili, nego so trošili do sedaj brez teh prodajalnic. Delavci bodo torej faktično trpeli 15 odstotkov zgube, ako obvelja volja gospodarjev.

Značilno pri vsej tej stvari je dejstvo, da socialistični in komunistični delavski voditelji v Trstju ne polagajo iniciativi in

dustrialcev nikake važnosti, marveč so jej sovražno nasprotni, ker vidijo v njej konkurenco svojim konsumnim društvom. Bolje bi bilo, ko bi oni to stvar načelno sprejeli ter zahtevali, da bi znižanje cen življenjskih potrebščin, ako že ne prekašalo, vsaj odgovarjalo znižanju mezd in poleg tega bi morali v vodstvo takih prodajalnic biti izvoljeni tudi zastopniki delavcev, ki bi imeli vpogled v celo poslovanje. Na ta način bi bilo mogoče premagati industrijsko krizo in izločiti iz narodnega gospodarstva kapitalistično posredovanje trgovcev, ki stoje med producentom in konsumentom ter si v obliki trgovskega dobička prilasačajo ogromen del produktov na škodo celokupnega narodnega gospodarstva, ne da bi bili istemu neobhodno potrebni.

Ako bi se tržiška iniciativa primerno spopolnila in razširila tudi na druge industrije in gospodarske panoge sploh, bi polagoma izumrlo trgovsko kapitalistično posredovanje. Kupna vrednost denarja bi polagoma rastla, medtem ko bi cirkulacija istega postajala vedno manjša, dokler ne bi konečno denar sam postal nepotreben. Brez denarja pa si sploh ne moremo misliti kapitalizma in vseh krivic, nesreč in katastrof, ki iz njega izvirajo. Iz teh kratic in površnih opazk sledi, da je slučaj ladjedelnic v Trstju jako značilen pojav v ogromni svetovni borbi med kapitalizmom in socializmom. Treba se nad njim resno zamisliti in ga vsestransko proučiti, da bo mogoče pravilno voditi borbo za osvoboditev delovnega naroda iz krempljev kapitalizma.

K temu dopisu našega tržaškega dopisnika bi dodali sledečo opombo: Tržiški poskus, ki ga je zasnoval Kozulič, je tudi za delavstvo silno nevaren in tudi ni več edini svoje vrste. Znani industrijski kralji Stinnes je v Nemčiji že začel s temi poskusi. Res je, da bi se na ta način morda zrušila moč trgovskega kapitala; s tem bi se pa v veliko pomnožila moč industrijskega, ki bi tako dobil, ko bi enkrat izločil konkurenco zasebnega trgovstva in delavskih konsumov, monopol za aprovizacijo svojega delavstva. Začetne žrtve se mu bodo bogato izplačale, ker bo na ta način na novo uveden stari »truk-sistem«, proti kateremu se je delavstvo svojčas tako obupno borilo. »Truk-sistem«, po katerem bi podjetnik dajal delavcu potrebščine, pomeni popolno gospodarsko sužnost. Štrajki so nemožni, ker bi se s prvim dnem štrajka zaprl tudi konsum za delavce. O tej stvari bi se dalo pisati mnogo. Mi rečemo le: Tržiški poskus bi bil za delavce sprejemljiv in dober le, če bi delavnice prej bile socializirane, t. j. če bi prišlo celo podjetje pod nadzorstvo in soupravo delavstva. Dokler se to ne zgodi, je vsak tak poskus za delavstvo nevarno darilo.

dobil za vsakih 400 K celih 360 K profita. Sedaj se bo nominalna vrednost akcije zvišala. V poročilu o bilo čitati tudi, da produkcija piva vedno bolj raste: od 121.000 hektolitrov je zrastle že na 370.000 hl.

Gospodi pa s temi dobički in kšefti očitno niso zadovoljni. Kajti v poročilu je rečeno, da vodstvo zveze pivovarjev sklepa o zvišanju cen piva. Gospodom 90 odstot. profita vsako leto ni dovolj. Cene piva se morajo zvišati, da bo dobiček še večji. Pri tem pa od vseh ogromnih dobičkov tisti ki dela n. producira, delavce, nima nič. Ali je potem čudno, da delavno ljudstvo hoče pravičnejšo ureditev gospodarstva? Ali ni pošteno prizadevanje, da se taki nezaslišani ogromni profiti omeje, da pa se delo plača tako kakor se to spodobi za človekovo dostojanstvo?

dujejo vstajo v javnih službah. Zato so bili odpušteni iz službe trije strojevodje, ki so bili glavni kolovodje stavke. Vlada bo postopala tudi proti drugim železničarjem, ki so se udeležili stavke.

Nove volitve?

Pred razpadom vladne večine?

Belgrad, 21. novembra. (Izv.) Politična situacija se tekom včerajšnjega dne ni spremenila. Tako radikalna, kakor tudi demokratska stranka trdovratno vztrajati pri svojih zahtevah. Po razpoloženju, ki vlada v političnih krogih, se ne more soditi, kakšen da bo izid te borbe za ministrska mesta. Z ozirom na gibanje in na priprave radikalcev bi se dalo sklepati, da se oni pripravljajo na to, da se bo zveza z demokrati razbila. V tem slučaju bi prevzelo vodstvo vlade radikali in bi šli v volilni boj. Kakor se zatrjuje, bo o tem danes sklepal radikalni klub, katerega predsed-

stvo je sklicalo sejo. Kakšno stališče bodo zavzeli radikali na današnji seji, je odvisno od odgovorov, ki jih prineseta dr. Laza Marković in dr. Spaho. Prvega so poslali radikali v Zagreb, da se pogaja s Hrvatskim blokom glede sodelovanja pri delu volivnega zakona, minister dr. Spaho pa je odpotoval v Sarajevo, kjer je sklical nujno sejo načelstva jugoslovanske muslimanske organizacije, da jim poroča o situaciji in da dobi pooblastila za nastop pri eventualni spremembi. Zanimivo je, da se v parlamentarnih krogih vedno bolj pogosto govori o novih volitvah.

Zveza narodov za Albanijo.

Pariz, 19. nov. Svet zveze narodov je dovršil razpravo o albanskem vprašanju in soglasno sprejel sklep, kateremu sta pritrtili tudi obe stranki, in sicer zastopniki Jugoslavije s pridržkom protesta proti postopanju pri določitvi mej. V sklep se je sprejela tudi pritrditev Jugoslavije, da bo takoj izpraznila vse albansko ozemlje, kakor tudi obljuba obeh strank, da bosta živeli v dobrih sosednjih odnosih. Dalje se je sklenilo, da se dajo preiskovalni ko-

misliji za Albanijo nastopna navodila: da obvesti svet zveze narodov o umaknitvi jugoslovanskih in albanskih čet na sprednji demarkacijski coni, da se prepriča, da se z zunanjo pomočjo ne podpirajo krajevni pokreti, ki bi utegnili motiti notranji mir, da dalje najde sredstva, da se končajo homatije, in jih navede svetu zveze narodov ter končno predlaga ukrepe, da se zabrani ponovitev homatij.

Naša krona zopet pada.

Zagreb, 21. nov. (Izv.) Ob 11. uri 30 minut so notirali tukaj sledeči kurzi: Dunaj 5.15, Berlin 112—113, Italija 13.25, Praga 335, Budimpešta 35, dolar 320—325, London 1280, Pariz 23—23.25, Švica 58.

Zürich, 21. novembra. (Izv.) Na današnji predborzi je padla deviza Zagreb od 1.90 na 1.70, Berlin 192, Newyork 531, London 2125, Pariz 38.40, Italija 22.10, Praga 5.60, Bukarešta ne notira, Varšava 0.17, Dunaj 0.19, avstrijska krona 0.12.

Sredi kulturnega boja.

Da je vidovdanska ustava proizvod jugoslovanskega svobodomiseltva in usmerjena v njegovem pravcu, nam kaže najbolj praksa v korporacijah, kjer se to svobodomiseltvo po milosti sedanje vlade in ustave neovirano udeležuje. Ene take korporacije je višji šolski svet za Slovenijo. Tu imajo sedaj prvo besedo Ribnikarji, Franchettijci, Dimniki, Jelenci. Ti ljudje vedo, da smejo sedaj blizu vse, kar hočejo in ta svoj položaj tudi brez vseh premislekov in omejitev izkoriščajo. Tako smo doživeli, da je višji šolski svet v svoji zadnji seji sprejel dva predloga, ki v Sloveniji na mah ustvarjata kulturni boj.

V seji višjega šol. sveta dne 17. t. m. je predlagal Engelbert Franchetti, ki ga je kot zastopnika staršev poslal v to korporacijo bivši liberalni občinski svet ljubljanski, naj se odpravijo obvezne nedeljske šolske maše. Za ta predlog sta govorila okrajni glavar dr. Karlin in ravnatelj Dimnik. Proti sta se odločno oglasila samo cerkvena zastopnika zastopnika kanonika Vrabec in Nadrah.

Gospodu Adolfu Ribnikarju se je zdel pa Franchettijev predlog še premalo temeljit, ter je sam stavil ta-le predlog: »Če zahtevajo starši za svoje otroke oprostitve od obiskovanja verskega pouka in verskih vaj, naj jim višji šolski svet ugodí.«

Ribnikar se od življenja ni dal ničesar naučiti kakor recimo kak dr. Tavčar, njega ne mučijo nikaki malenkostni premisleki. Plitek, kakor je sam, nikjer ne išče in ne vidi globočine in hoče preko prepadov z enostavnim skokom kakor to lahko dela kozel v kamniških planinah. Da je njemu odpraviti verski pouk na šolah toliko, kakor stresti v Ljubljano neljubi branjevki košaro hrušk, radi verjamemo in se temu prav nič ne čudimo. Čudimo se pa le tudi sedanjemu višjemu šolskemu svetu, da hoče slediti takemu vodniku.

Cerkvena zastopnika v višjem šolskem svetu sta ostala v obrambi dosedanjih preizkušenih temeljev za uravno vzgojo mladine sama. Pravzaprav sta imela v tej obrambi lahko stališče, ker sta se lahko sklicevala: 1. na zakon. O verskih vajah in verskem pouku nima pravice odločati kak višji šolski svet, ampak

parlament in ministristvo za prosveto in vere. 2. Ako se staršev ne sme siliti, da pošiljajo otroke na verske vaje in k verskemu pouku, kakor je naglašal ravnatelj Jelenc, se tudi ne smejo siliti, da pošiljajo otroke sploh v šolo in da plačujejo šolske davke. 3. Sola brez vsake npravne vzgoje je nesmisel. Kjer so odpravili iz šol verski pouk, so skušali versko npravno vzgojo nadomestiti vsaj z brezkonfesionalnim npravnim poukom. Pri nas doslej za tak nadomestek sploh še ni preskrbljeno. 4. Ako smeta vsak oče in vsaka mati vzgajati otroke v svoji lastni morali, kakor je naglašal Adolf Ribnikar, potem smejo to tudi komunisti in anarhisti in kdorkoli drugi. Vlada naj se potem ne obrača na škofo in duhovščino s prošnjo, da poučujejo ljudstvo, da ne bo toliko umorov, ropov itd., kakor je to storila beigradska vlada še-le nedavno.

Vsi ti ugovori so jasni in stvarni in bi morali držati neglede na svetovno prepričanje. Toda višjega šolskega sveta se je lotila čudna lahkomišelnost in naglica, kakor bi sedeli v njem sami ravnokar izvoljeni boljševiki. Z vsemi glasovi je proti glasovoma cerkvenih zastopnikov sprejel oba predloga.

Svet se zaradi tega vsekakor ni podrl in še manj volja katoliških staršev, da zagotovo svojim otrokom tudi v šoli, ki jo morajo vzdrževati s svojimi žulji v obliki direktnih in indirektnih davkov, tisto vzgojo, ki jo uporabljajo sami, ker so prepričani, da le ona vodi otroke do sreče, častne in večne. To naj si gospodje v višjem šolskem svetu z Ribnikarji in Franchettiji dobro zapomnijo. — Katoliško slovensko ljudstvo je vrglo in premagalo že druge veličine nego so oni in šlo preko njih za svojimi cilji. Tako se bo zgodilo tudi topot.

Prvi korak v to svrhu je v imenu katoliškega slovenskega ljudstva storil te dni poslanec dr. Korošec, ki je predložil ministru za prosveto Svetozarju Pribičeviću krepko utemeljeno vprašanje, ki zahteva, naj se oba gornja sklepa višjega šolskega sveta za Slovenijo kot protustavna in za državljanski mir in slogo škodljiva takoj razveljavita. Ta zahteva je zahteva celokupnega katoliško-misliečega slovenskega ljudstva, ki v svojih temeljnih zahtevah doslej ni še nikdar nasproti nikomur odstopilo in tudi v tem slučaju ne bo.

Razorožitvena konference.

Pariz, 20. nov. Filip Millet poroča listu »Petit Parisien« iz Washingtona: Amerika se bo protivila Angliji v vprašanju podmorskih čolnov, Japonski pa v vprašanju številčnega razmerja za jakost njene mornarice. Potrjuje se, da je Harding napram senatorju Johnsonu prevzel obveznosti v tem pogledu. Sicer pa bosta v tem vprašanju podpirali Ameriko tudi Francija in Avstralija.

En vzgled kapitalističnega izkoriščanja.

V čeških listih beremo, da je delniška družba Smichovska pivovarna na obnem zboru izkazala 3.796.650 čeških kron čistega dobička. Akcionarji so si ta dobiček »po razdelili med seboj. Svojim delnicam so dovolili 90% dividende, kar znaša 1 milijon 800.000 kron. Revizorjem in upravniemu svetu so naklonili 312.616 kron. V rezervni fond je šlo 500.000 kron, za uredniške 300.000 kron, za dobrodelne zavode 100.000 kron, za delavce pa ni ostalo nič, ker so ostali dobiček določili za razpoložljivi kapital.

Pri tem so šli gospodje tako daleč, da so na račun dobička povišali tudi vrednost svojih akcij. Nominalna vrednost bo odslej znašala 600 kron. Akcija je doslej nosila nominalno vrednost 400 K. Toliko je prvotni akcionar dal za njo. Samo za letos je

PROTI ŽELEZNIČARJEM V ITALIJI.

Rim, 19. nov. Spričo stavke, ki so jo proklamirali železničarji v Neapolju, ki pa je le deloma uspešna, je vlada odredila, da se porabijo zakonita določila, ki prepove-

London, 20. nov. »Sunday Times« poročajo iz Washingtona: Ko bo konferenca opravila vprašanje glede razmerja brodovij, bo njeno prvo delo, da pripravi kitajsko vlado do tega, da sprejme skupno inozemsko pomoč za vpostavitve reda na Kitajskem.

KARL NA MADEIRI.

London, 19. nov. Kakor poroča »Daily Mail« iz Funchala, sta razkralj Karl in razkraljica Zita prispela tjakaj in se nastanila v vili »Victoria«.

MEĐNARODNA KONFERENCA DELA.

Zeneva, 20. nov. Mednarodna delovna konferenca je imela v soboto popoldne zaključno sejo. Sprejelo se je priporočilo, da se v trgovskih podjetjih uvede tedenski počitek.

MEZDNO GIBANJE RUDARJEV V SLEZIJU.

Praga, 20. nov. Po današnjih poročilih listov o mezdnom gibanju v oštrevsko-karvinskem premogovnem okrožju se bo na konferenci, ki je sklicana za jutri, mezdni boj odločil končno veljavno.

Politični dogodki.

— Kje bi se dalo štediti? »Slobodna Tribuna« piše: »Gotovo vsak dan srečujete v Zagrebu večje število voz, ki jih vodijo vojniki in v katerih se vozijo častniki počeni od podporačnika navzgor, a večkrat tudi njihovi sorodniki in sorodnice, otroci, prijatelji. Po videzu morajo ti vozovi potekati ali iz rekvizicije ali pa iz vojne plena. Večkrat morete videti vojaške, ki tudi do polnoči čaka z vozom pred kavarno. V to stvar je treba spraviti red. Vojni proračun je ogromen ter je treba iz njega izločiti vsaj nepotrebne stroške. Službena potreba teh voz ne zahteva, ker so v Zagrebu vsi vojni objekti ob tramvajskih črtah in nikamor ni daleč. Razen tega so vojniki zato tukaj, da služijo državi in ne pa zasebno častnikom. Ako jih vojska in država ne potrebuje, naj se odpuste domov. A Zagreb gotovo ni edina garnizija, v kateri se dogajajo take stvari. (Gotovo ne!) Koliko ljudskih šol bi se moglo osnovati, ako bi se odpravili ti vozovi in tisti neštevilni avtomobili ministrski, poveljniški, namestniški itd.! Ako bi se objavili točni uradni podatki o izdatkih v te svrhe, bi videli, za kako ogromne vsote gre tu! Sem, sem naj bi padel pogled državnih varčevalcev, ne pa na kulturne in socialne ustanove!

— Delokrog oblastne samouprave. Glasom zakonitega načrta o bodoči oblasti in okrožni samoupravi, ki ga je vlada predložila narodni skupščini, bo obsegala oblastna samouprava ta-le delokrog: 1. Oblastne finance; 2. stavbeni predpisi in oblastna javna dela (grajenje lokalnih železnic, kanalov, pristanišč, mostov, cest, avtomobilnih in areoplanskih zvez, reguliranje potokov in hudournikov, izkoriščanje naravnih zakladov itd.); 3. skrb za pospeševanje oblastnih gospodarskih interesov; 4. uprava oblastnega premoženja in izkoriščanje oblastnih gospodarskih podjetij; 5. skrb za narodno zdravje in zdravstvene ustanove; 6. skrb za socialne naloge v oblasti; 7. oblastne človekoljubne ustanove; 8. oblastne prometne ustanove; 9. sodelovanje za napredek prosvete v oblasti; 10. sodelovanje za napredek strokovne izobrazbe v oblasti; 10. ustanavljanje

in vzdrževanje zavodov za štedenje, vzajemno pomoč in zavarovanje, skrb za ljudsko prehrano v času potrebe. To je približno delokrog prejšnjih občinskih svetov, razširjen na večje ozemlje. Drugega nič.

Dnevni dogodki.

— Delavske konference v Mariboru, ki se vrše od 27. novembra do 4. decembra 1921 v baziliki M. M. vlada veliko zanimadelovalo za uresničenje kršč. delavskega redno in polnoštevilno udeleževalo, da se še bolj utrdi v krščanskih načelih in da bo potem še z večjo vneto in požrtvovalnostjo delovalo za uresničenje kršč. delavskega programa. K udeležbi konference pa so vabljeni tudi vsi prijatelji kršč. delavstva. Začetek konference je prihodnjega nedelja 27. novembra. Prva pridiga ob 7. uri zvečer. Predmet pridige: »Maožica se mi smili«.

— Nova upravna okrožja v Sloveniji se glasom reformnega upravnega načrta, ki je predložen parlamentu, urede v nekaj sedanjih sodnih okrajih.

— Reševanje spisov. Ker delajo od 332 pošt ljubljanskega poštnega ravnateljstva 293 pošte poročila v drugačni kakor predpisani obliki in se ne brigajo za red in tudi ne za odredbe ravnateljstva, je ljubljansko pošto ravnateljstvo razglasilo, da bo odslej kaznovalo predstojništvo vsakega poštnega urada za vsako najmanjšo nepravilnost v obliki uradnih poročil z denarno globo do 20 dinarjev brez poprejšnjega opomina.

— Otvoritev telefonske centrale in javne govorilnice v Trebnjem. Pri poštne in brzojavne uradu v Trebnjem se je otvorila telefonska centrala z javno govorilnico.

— Gotica ni dovoljena za brzojavke, pisane v nemškem jeziku. — Ministrstvo pošte in brzojava v Beogradu je odredilo, da morajo biti brzojavke v nemškem jeziku pisane z latinico. Gotica ni dovoljena, ker je naraščaj v brzojavni službi ne pozna in mu delajo brzojavke, pisane v gotici, težkoče.

— Iz Trbovelj. Več delavcev nam piše: Dne 24. t. m. praznuje svojo 60 letnico naš organizator in vrli somišljenik Ivan Zupan, starejši. Oče in sin praznujeta ta dan tudi svoj god. Zal, da njegov sin, Zupan mlajši, leži v Rajhenburgu težko bolan. Želimo obema, da bi jubilar dosegel še mnogo let v naši sredi. Gospodu Zupanu ml. pa želimo, da kmalu okrevla!

— Maksimalne cene za kruh v Mariboru. Občinsko sodišče za pobijanje draginje v Mariboru je z ozirom na prošnjo pekovske zadruge zvišalo maksimalne cene za kruh, in sicer: črni kruh 1 kg od 13 na 15 K in beli kruh 1 kg od 16 na 18 K. Cena in teža žemelj ostane dosedanja. Nove cene stopijo v veljavo v ponedeljek, dne 21. novembra (danes).

— Na verjo denarno kazni in zapor je bil obsojen čevljarSKI mojster Sulič na Aleksandrovi cesti v Mariboru, ker je za izgotovitev enega para čevljev zahteval oziroma računal pretirano ceno.

Naša društva.

d Maribor. Na praznik dne 8. decembra 1921 priredijo tukajšnji orlovski odseki oziroma krožki, popoldne ob pol 5. uri v Narodnem domu telovadno akademijo.

d V Rokodelskem domu bo priredila v ponedeljek zvečer »Prosveta« za stolno

župnijo in šolski okraj drugo letošnje predavanje. Predaval bo g. kanonik Sušnik o zvezdoslovju.

Ljubljanski dogodki.

ADVOKAT — TIHOTAPEC ZLATA.

Včeraj popoldne je na ljubljanskem glavnem kolodvoru zaplenil službojuči carinik nekemu zagrebškemu advokatu pet kilogramov zlata, ki ga je hotel iztihnati v Italijo. Zlato je imel spravljeno v kovčegu, ki je bil plombiran s ponarejenimi plombami. Ko je carinski uradnik pregledoval kovčeg, mu je dični zagrebški advokat — mimogrede povedano je to eden najbolj gorečih pristašev demokratske stranke — ponujal 10.000 dinarjev, da ga ne bi prijavil in mu pustil zlato. Vestni carinski uradnik je to ponudbo odbil in gospoda advokata prijavil. S tem seveda še ni rečeno, da bo advokat kaznovan, carinik pa da bo dobil zaslužen nagrado. — V zadnjem času so ljubljanski cariniki zaplenili že precej tega zlahtnega blaga, kar je pač jasn dokaz, da vestno izpolnjujejo svojo službo. Želeli bi bilo, da bi tudi drugi organi na carinarnicah svojo službo tako vestno vršili.

Potrjena zaplemba »Novega Časa«. Deželno sodišče v Ljubljani nam je poslalo sledečo razsodbo: Deželno sodišče v Ljubljani, oddelek VII., kot tiskovno sodišče je na predlog državnega pravdnštva v Ljubljani po zmislu čl. 13 ustave razsodilo: 1. Vsebina članka »Naša velika naloga« v št. 260 dne 17. novembra 1921 v Ljubljani izišlega dnevnika »Novi Čas« ustanavlja v delnem obsegu in sicer od besed »Vsa oblast ima pri nas« do besed »samo za svoje žepce«, od besed »da se ta vzvišeni cilj doseže« in do besed »red na starih razvalinah« objektivni čin kaznivega dejanja po čl. 13 in 138 ustave kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, ter § 65 a k. z. II. Potrjuje se torej po zmislu čl. 13 ustave in po § 489 k. p. r. zaplemba imenovanega članka. III. Po zmislu čl. 13 in 138 ustave članka, se prepoveduje razširjanje zaplenjenih tiskovine. IV. Po §§ 36 in 38 tisk. zakona se odreja, da je uničiti vse izvođe te tiskovine, ki so se že zasegli, kakor tudi one, ki se še zasežejo. V. To razsodilo je objaviti. Razlogi. Besedilo gorenjega članka ustanavlja v gori oznamenjem delnem obsegu objektivni čin kaznivega dejanja po čl. 13 in 138 ustave kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev in § 65 a k. z. ker se v njem izziva k mržnji proti državi kakor tudi s tem, da se trdi, da je vsa oblast le v rokah belgrajske zlahte in buržujev, ki državo izsesavajo; parlament, da je igrača v njenih rokah. S tem pa da se poziva čitatelje, da se organizirajo in da strogoljavijo tako »tirani« kapitalistov in ustvarijo popolnoma nov družabni red na razvalinah starega, poziva se jih, da nasilno spreminjajo ustavo.

Ij Za predsednika Slov. Kršč. socialne zveze je bil na današnjem občnem zboru izvoljen prof. dr. Valentin Rožič. Ni dvoma, da bo ta važna kulturna organizacija slovenskega krščanskega ljudstva pod novim predsednikom zanesla v naše vrste novega ognja in vneme.

Ij Zaplenjena jajca. Prejeli smo: Potrjujemo, da gospod Gajser Anton, zavrtač južne železnice, ni soprog gospe Gajser, ki

so ji bila na glavnem kolodvoru jajca zaplenjena. Omenjena Gajser Marija je — v Ljubljani, 18. novembra 1921. — Občinsko sodišče za pobijanje draginje v Ljubljani Fr. Rupnik, predsednik.

Ljubljanska poroka.

Sedanje zasedanje ljubljanske porote bo trajalo po vseh prilikah le ta teden, dasi ni popolnoma izključeno, da bo porota še tudi danes teden zborovala. Med porotniki, kateri so se danes prvič zbrali, je vzbudila veliko zanimanje in splošno sočustvovanje novica, da je nevarno oboje podpredsednik ljubljanskega deželnega sodišča, gospod dvorni svetnik Regally, ki je bil med porotniki zelo priljubljen.

Bratstvo. Bra'ta France in Miha Friskovec iz Mengša sta se sovražila. Starejši brat France je hotel imeti posestvo, katero je mati Marija letos meseca majnika izročila mlajšemu, dne 3. septembra 1890 v Mengšu rojenemu Mihi. France je to tako užalilo, da je odšel iz Mengša v Kanjnik. Dne 10. julija 1921 v nedeljo ob 9. uri zvečer je pa Miha Friskovec doma za svojo hišo z vojaškim samokresom ustrelil svojega brata Francea v prsa, tako da se je France zadel v prsa zgrudil mrtel na tla. Miha opisuje dogodek tako, da ga je brat France tisti večer za hišo napadel in da ga je on nato v silobranu ustrelil. Priče so pa opisale ves dogodek drugače. France Danik je povedal, da je prišel France Friskovec v Danikovo gostilno, v kateri je pil četrli litra vina. Za njim je prišel Miha Friskovec, ki je prisedel k svoemu bratu Franceu, plačal dva litra vina in napojil brata, sam je pa le malo pil. France Friskovec ni hotel iti domov spat, toda Miha ga je zvalil proti domu in ga tiral pet korakov pred seboj, kar je videla Marija Zupan, ki je tudi slišala, da je Miha med potjo rekel bratu Franceu: »Moj oče ni ne nobeden svetil, sedaj sem jaz gospodar.« S temi besedami je razodel misel, da brata ob njegovi oheci ne bo več med živimi, da bi lahko svetil, to je zažgal. S polgrom je brat France baje Miha grozil. Nobene priče ni, ki bi videla, da bi bil France tisti večer proti bratu v besedo ali z dejanjem nasilen. Z lokanim ogledom in z obdukcijo se je ugotovilo, da je Miha Friskovec streljal z vojaškim samokresom na brata Francea in ga zadel enkrat na zatilnik potem pa v srce, kar je povzročilo takojšnjo Franceovo smrt. Na kraju zločina niso našli nobenega orožja, noža ali kaj podobnega, s čimer naj bi bil France Friskovec napadel Miha in ni nobenih znakov, ki bi kazali na silobran. Miha Friskovec se je hotel odkrižati svojega brata Francea, katerega zavoljo njegove delomirnosti in nasilnosti ni rad videl pri hiši, zato ga je 10. julija 1921 opijnil in potem umoril.

Porotnemu senatu je predsedoval predsednik deželnega sodišča g. dr. Papež, votana sta bila gg. nadsvetnik žužek in okrajni sodnik Kralj, obtožbo je zastopal prvi državni pravnik g. Dominič, obtožbeno je zagovarjal g. dr. Frlan.

Ob zaključku »Novega Časa« razprava še traja.

o Stavka tekstilnih delavcev v Draždanih. Nemški listi poročajo, da je tekstilno delavstvo stopilo v stavko zaradi premajhne mezde. Tvornicarji so zapretili, da bodo odslovili 40.000 delavcev iz svojih podjetij.

o Mezdno gibanje tekstilnega delavstva na Češkem. Praško in vzhodnočeško tekstilno delavstvo — približno 300 tovarn — zahteva 15 odstotno zvišanje plač, 25 odstotno zvišanje draginjske doklade in 500 K remuneracije. Kakor kaže potek pogajanj z delodajalci, se bo sporazum v kratkem dosegel. Liberško in severnočeško tekstilno delavstvo je že doseglo zvišanje plač.

Urednik in odgovorni urednik Franc Kremžar. Izdaja konzorcij »Novega Časa«. Tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani.

Sodarski pomočnik

pošten in trezen, za stalno delo, se takoj sprejme pri KLETARSKI ZADRUŽI, v. z. z. o. z., Maribor, Cankarjeva ulica 1.

Skopuh.

Spisal Henrik Conscience — prevel M. J. (Dalje.)

Nekaj trenutkov je ostal trepetajoč in ledenel. Toda čuti ni bilo ni najmanjšega glasu in zato se je spet pomiril. Pobral je na tleh ležečo vrečico in dejal:

»Ah, saj ni nič! dozdevalo se mi je. Zdaj pa pogledajmo, kaj je v zavoju!«

Ko je privlekel iz vreče kup drobiža, se je zaničljivo namrdnil.

»Bakro!« je zagodrnjal, »bakro!« In pri tem je spustil zavoj na tla in segel po drugem.

»Bakro!«, spet bakro!« je zaklical z naraščajočim strahom.

In vsakičkrat, kadar je odprl novo vrečico, je vzkliknil žalostno besedo: »Bakro!«

Čim dalje je raziskoval, tem bolj so mu bledela lica; na čelu so se mu zbirale znojne kaplje in prsi so se mu nemirno dvigale.

Končno je zagrabil za zadnjo mošnjo; in ko je s tresočimi rokami odvezal vrvice, je še enkrat obupno zaklical: »Bakro! Bakro!«

Medtem ko je nesrečonosno vrečico, ki je tako kruto uničila njegovo poslednjo nado, v levi roki krčevito stisnil, je vtaknil desno roko v skrivni predal in po njem mrzlično hlastno grebel, ko da bi prišel rad do popolne gotovosti, da ne vsebuje ničesar drugega kot že preiskane zavojčke.

Predal je bil prazen; njegova roka ni odkrila ničesar; toda to ga še ni pomirilo, posvetil je s svetilko in vtaknil svojo glavo globoko v izvotleno steno, ki jo je skrbno pregledal. Toda videl ni ničesar kot prazno kamenje.

Iz prsi se mu je izvil obupan glas; omahovaje je stopil k skali pri vhodu in je nanjo sedel ves potr, svetilko pa je postavil na tla.

Nekaj časa je sedel tu in z roko na čelu stekleno zrl v temno klet. Nato je rekel z glasom obnemoglosti in jeze: »Par vreč bakra! To je torej plačilo za desetletno suženjstvo in pomanjkanje! Plačilo za umor, plačilo za mojo dušo! O, stari Jan, ti goljuf, ti svetohilinski tat, okradel si me in ogoljufal! To je bila torej ona davno zaželjena sreča? Bogastvo, razkošje, veličina — vse to, o čemer sem sanjal: kup bedastega bakra! Proketo — in zato sem ga umoril! — Ali ni zaslužil? Zdrobiti sem ga moral; v počasnih mukah je moral izdahniti, izdajica!«

Obmolnil je in ves razljučen strmел pred se v tla. Kmalu pa so se mu zasolile oči in podlež je jokal in plakal kot dete. Toda dolgo ni ostal v občutju bolesterne odpovedi; na usnice mu je zopet kanila kletev. Vzdignil se je, prijel za mošnjo, ki mu je ležala pri nogah, divje kričnil nerazložne besede in treščil z bakrenimi novci napolnjeno vrečo razljučeno v najtemnejši kot kleti.

Votlo je odmevalo ob padcu težke kovine.

»Ha!« je kričnil, veselo iznenaden, »ha, kaj je to?«

Hlastno je pograbil za svetilko, stekel v kot, od koder je začel odmev, se vrgel na kolena in tolkel, od veselja skoro ves iz sebe, s pestmi po votlo odmevajočih tleh, z glavo zadovoljno prikimaje.

Par minut za tem je odkril mala vzdignjena vratica, ki jih je odprl in z žarečimi očmi je zastrmel v neke vrste zaboj, ki so se v njem nahajale platnene vreče z denarjem.

»Neumni goljuf!« je Tis zamrmral in potegnil iz zaboja eno izmed mnogih vreč, najbrže je zaprl bakrene novce le zato tako varno, da bi zapeljal tatove in jih odvedel od prave sledi. Ti norec, pri meni ti tvoja previdnost ni nič pomagala; tvoje pasti sem odkril!«

»Zlato! Ha, zlato je!« je vzkliknil mahoma s tako svojevrstnim glasom, da bi človek menil, da ima otroka pred seboj. »Zlato! In druga vreča? Spet zlato, zlato! — In tretja ravno tako! Ha, zlato, samo pravo, čisto, suho zlato!«

Ko je na ta način privlekel precej veliko množino denarnih vreč, ki jih je vse pregledal in ko je ves zaboj do konca izpraznil, je stopil malo nazaj, se vsedel in je začel, ves zamaknjen in samopozabljen, vso vsebino sipati pred se.

Pri tem je strmел v precejšen kup zlata, ki je ležal pred njim v vsej svoji obsežnosti. Na obrazu se mu je izražala nepopisna zemeljska blaženost, ki je bila

obenem tako samogoltna in sladostrastna pijanost, da je skoroda naličovala blaženost.

»Ha!« je zaklical, »kako lepo! Kako to sij! Kaka prelest in bleskovitost! In koliko, koliko! O, moja duša ni slabo plačana! Živeti, uživati, gospodovati, kraljevati, voziti se v kočijah, biti mogočen, prejemati dobrikanja in vsako oviro odstraniti... vse to je obeženo v tem mrtvem platu, v tej plamenči kovini! — Otupiti in pljubiti te moram, ti solnčni kralj sveta!«

In ves iz sebe je začel grabiti z rokama po zlatem pergišču in dajal duška svoji radosti skoro v blaznem govorjenju; in spet in spet je začel šteti, brez cilja, brez smotra.

Ko se je že dovolj časa naslajal ob tej igri, je začela luč ugaševati. Obraz se mu je nenadoma zresnil in boječe se je oziral po kleti. Nato pa je vstal, si prijel čelo z roko in zamrmral sam sebi:

»Kaj sem sploh hotel tu? Sem znorel? Ha, hitro, hitro; na kakem drugem mestu moram skriti denar, da ga ne bo mogel nikdo drugi najti kot jaz! — O Bog, luč pojema; olja je zmanjkal!«

Medtem pa je dve največji vreči napolnil z zlatom, vzel vsako pod roko in odšel po stopnicah. Pred vrati je spet oboje položil na tla in vtaknil ključ v ključavnico. Toda kakor se je tudi trudil, kakor je tudi napel vse svoje sile — vrata se niso premaknila! Zdelo se je, da so zaidana, tako nepremična so bila, čeprav se je ključavnica pod ključem zaokrenila.

(Dalje.)